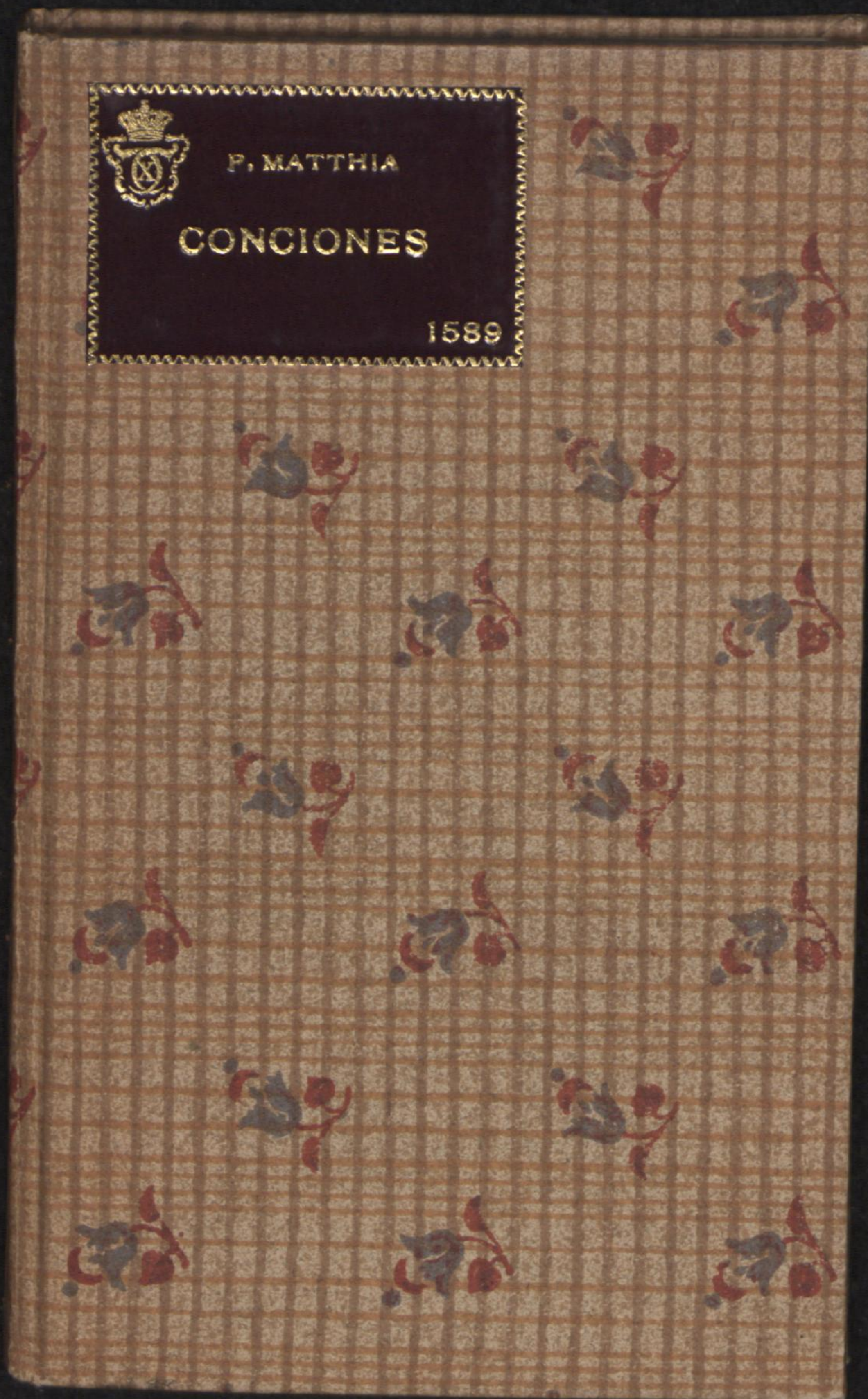
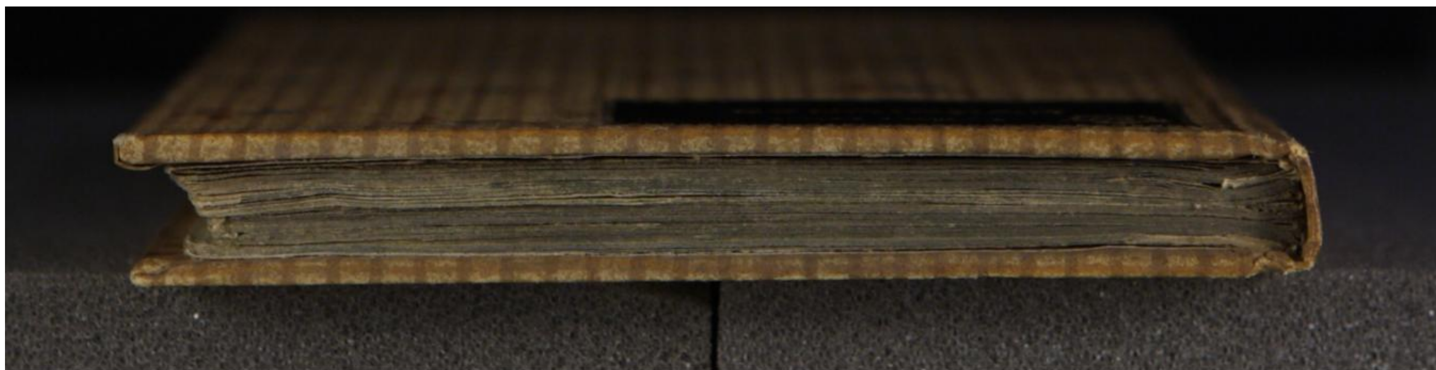
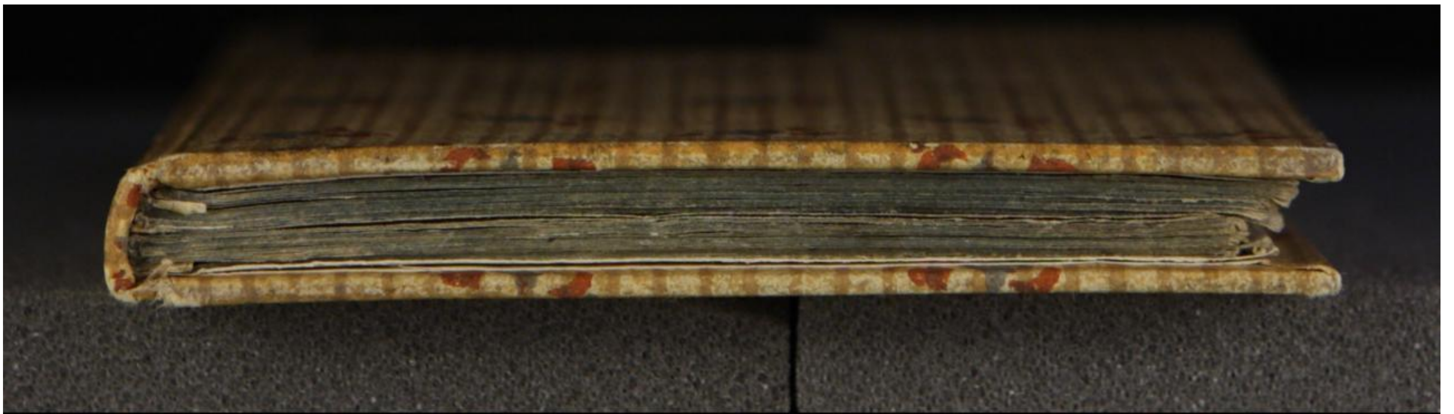

P. MATTHIA
CONCIONES
1589

CONCIO PRIMÆ Diei.

Oseæ 4.

Vdite Verbum DOMINI, filij Israel, quoniam DOMINVS litem intendet habitatoribus terræ.

Non veritas, non beneficentia, non Dei cognitio est in terra, sed periuria, mendacium, cædes, furtum, adulterium inundauerunt, & sanguines attingunt sanguines.

Propterea lugebit terra, & excindentur omnes habitatores eius, vnà cum bestijs agri, & volatilibus cœli, quin & pisces maris deficient.

EXORDIVM.

INgens & deploranda plurimorum hodie obstinatio est, qui etsi vident plurima, eaq; manifestissima, iræ Diuinæ signa: tamen veluti cæcutientes, ea contumaciter aspernantur. Ardet bellis totus ferè orbis Christianus: neq; bellis tantum, verùm etiam seditionibus, in quibus grassatur omne genus malorum ac scelerum. Rés ipsa docet, Papam, iuratum Christi hostem, cum suis complicibus, Regibus & principibus potentissimis, in Ecclesiæ filij Dei internecionem planè coniurâsse, ita pluribus nunc annis, extrema & inaudita crudelitas, passim exercetur in eos, qui puriorem Euangelij doctrinam amplexi sunt. Euertuntur regna, prouinciæ, ciuitates, quas etiam nostra ætate, vidimus florentissimas: & omnino apparet, non antea eos arma deposituros, nisi Deus eorum furores potenter represserit, quam Ecclesiis, quæ à Papa secessionem fecerunt, funditus deletis, veraq; Euangelij luce extincta, pontificias tenebras, rursus in Ecclesiam introduxerint. Ad hæc ingentia mala, non iam procul à nobis, sed prope nos, & ante fores existen-

tia,

tia, nostrisq; ceruicibus imminentia, accedunt etiam alia haud leuiora, fames, pestis, magna vbiq; rerum caritas, & maior fortè metuenda: Obitus multarum illustrium personarum, ex Regia familia, quæ vnius propemodum anni spatio, à Deo ex hac vita sunt euocatæ: indicium, sine dubio, maioris alicuius mali, quod Deus clementer tamen auertat, nobis, propter peccata nostra, nisi maturè resipiscamus, impendentis.

Hæc & id genus alia, innumera penè mala, etsi apertè testantur, seuerißimam Dei iram, etiam aduersus nos, accensam esse, nosq; in extremis periculis & difficultatibus versari: tamen pleriq; securi interim stertimus, ludimus, deliciamur, neq; mouemur luctuosißima aliorum calamitate, sed quasi omni metu defuncti, vicijs & cupiditatibus nostris indulgemus, ac furenter, peccata peccatis cumulamus: tantum abest, vt vel iustißimæ iræ Diuinæ, vel tristißimorum malorum metu territi, verà nos pœnitentia, ad Deum conuertamus, præsentes atq; imminentes calamitates, seriò deprecaturi.

Meritò igitur laudandus est, Rex noster clementißimus, qui intuens præsentem rerum statum, verè afficitur tam tristi Ecclesiæ, &

multorum piorum calamitate: Et quæ singularis eius est pietas, agnoscit non leuiores pœnas, hisce regnis imminere, nisi Deus, seriò inuocatus, propter Filium, clementer eas auerterit.

Ordinauit igitur eius Maiestas, tres hosce solennes precationum dies, vt per vniuersum Regnum, conuocata Ecclesia, pro præsentibus atq; imminentibus malis, clementer a nobis tollendis, seriò & ardenter, ad Deum preces fiant. Quare decet, vt ad tam pium ac serium, optimi & pijßimi Regis nostri mandatum, excitati, omni excusso veterno, omnibusq; auocamentis sepositis, tribus hisce diebus, ad preces nostras, seriò & ardenter, ad Deum faciendas, frequentes conueniamus.

Filius Dei, Dominus noster Iesus Christus, qui sedet ad dexteram Patris, interpellans pro nobis, accendat in nobis, Spiritum illum gratiæ & precum, vt agnita iustißima ira Dei, nostraq; miseria, & multiplicibus periculis, quibus vndiq; cincti sumus, omni animi subiectione ac humilitate, ad Deum, tanquam ad tutißimum asylum, precibus nostris confugiamus, nihil dubitantes, quin per ac propter Filium suum vnigenitum, in cuius nomi-

nomine, preces nostras suppliciter, veriśq; cordis gemitibus, coram eo fundimus, clementer nos sit exauditurus.

Nunc ad Prophetæ concionem suprâ recitatam, accedamus, quam in tres partes diuidemus.

1. Continet seriam denunciationem iræ Diuinæ aduersus Israelitas.

2. Enumerationem habet grauißimorum scelerum eius populi.

3. Ostendit atrocißimas pœnas, tam atrocia scelera secuturas.

Parte.

Audite Verbum Domini Filij Iſrael, quoniam Dominus litem intendet habitatoribus terræ.

Hæc eſt prima huius Concionis pars, in qua Propheta, ſeriò iram Dei Iſraëlitis denunciat.

Apparet autem magnam fuiſſe Iſraëlitarum contumaciam, qui ſpretis omnibus Diuinis comminationibus, ſecurè peccatis ſuis indulgebant: Ideo initio eos, veluti alto ſomno ſopitos, excitare ſtudet: Audite, inquiens, Filij Iſrael, *quaſi dicat: Satis iam ſatis, peccatis veſtris ſecurè indormiſtis: ſatis ſuperq́ aures veſtras, ad omnes conciones, clauſas tenuiſtis: Nunc verò tempus eſt, vt è ſomno exciti, aures veſtras, ad audiendum quæ dicturus ſum aperiatis. Vt autem eos attentiores reddat, maioremq́ ijs quæ dicturus erat, authoritatem conciliet, non ſuum, ſed Domini verbum, quod Prophetis familiare eſt, ſe ellaturum dicit. Poſtremò, oſtendit quodnam illud verbum Domini ſit: nimirum, quod non velit iam ampliùs Dominus ad eorum ſcelera conniuere, ſed præſentem litem illis intendere.*

Hæc seria & grauis est commonefactio, de ira Dei, quam Propheta, non ex se, sed ex Dei iussu, Israëlitis denunciat.

Cogitemus autem eandem commonefactionem, ad nos quoq; pertinere, qui non minùs quàm Israelitæ, peccata peccatis indies cumulamus: Cumq; non desint, pij verbi ministri, qui tanquam Dei legati, etiam hodie, vicia & peccata nostra, grauiter taxent, simulq; seriò nos commonefaciant, de iustißima ira Dei, nobis propter peccata imminente, ne obturemus aures nostras, ad verbum Dei: sed excitemus nos, ad audiendum Deum, per ministros suos, nobis loquentem, neq; surda aure, tam seriam Dei commonefactionem excipiamus, quod alioqui, maior pars hominum, proh dolor, facere solet, quæ secura, omnes pias ac salutares commonefactiones, veluti aniles fabulas, ridet ac sceleratè contemnit. Quin potiùs cogitemus, non hominis, sed Dei vocem esse, quam verbi minister sonat, ideoq; non aliter eum, è suggestu docentem, quàm Deum ipsum, è cœlis nobis loquentem audiendum, iuxta illud Christi, Luc. 10. Qui vos audit, me audit: & qui vos spernit, me spernit.

Audimus nunc grauißimam hanc com-

monefactionem, de ira Dei, aduersus nos vsque adeò accensa, vt iam in iudicio nobiscum contendere Deus velit. Hac tam seria admonitione, veluti fulmine cœlesti perterriti, cogitemus quàm planè nobiscum actum sit, si coram iustißimo Dei tribunali, nobis sit comparendum.

Agnoscamus nostram miseriam, & multiplicia peccata, quibus iustißimam iram Dei, aduersus nos excitauimus: nec esse aliquam nostram iusticiam, quà coram tribunali Dei consistere possumus: Ideoque nos humiliemus, sub potenti manu Dei, & abiecta omni nostræ dignitatis fiducia, vera animi humiliatione, coram facie eius nos prosternamus, sæpè, veris cordis gemitibus, intimisque suspirijs, hanc cum Dauide precationem repetentes: Domine ne intres in iudicium cum seruo tuo, quia non iustificabitur in conspectu tuo, omnis viuens. Psal. 143. Et, Si iniquitates obseruaueris Domine, Domine quis consistet? Psal. 130.

DE

DE SECVNDA
Parte.

Non veritas, non beneficentia, non Dei cognitio est in terra: Sed periuria, mendacium, cædes, furtum, adulterium inundauerunt, & sanguines attingunt sanguines.

Hæc est altera pars concionis Propheticæ, in qua causam indicat, cur Deus populo Israelitico, litem intendere constituerit, nimirum multiplicia istius populi peccata ac scelera.

Non est, inquit, veritas in terra.

Nulla est animorum integritas, nulla synceritas, nulla in promißis, fides aut constantia, nulla mentis & orationis conuenientia.

Nulla beneficentia.

Nullus mutuus fauor, nulla misericordia. Hisce autem duabus virtutibus, veritate scilicet & beneficentia, è medio sublatis, facilè etiam, reliquæ virtutes omnes, quæ in secunda tabula Decalogi exiguntur, corruunt.

Non

Non Dei cognitio est
in terra.

Hoc est, Nullus in hominibus cernitur verus Dei timor. Nam hic nascitur ex notitia Dei: Ideoq́ frustrà, de Dei notitia gloriantur, quorum tota vita, testatur eos omnem verum Dei timorem abiecisse.

Atq; hæc, tria illa sunt præcipua, quæ in populo Israelitico, Propheta desiderat, veritas nimirum, beneficentia & Dei cognitio: Nunc è diuerso, teterrima vicia, in isto populo grassantia, enumerat.

Sed, inquit, periuria, memdacium, cædes, furtum, adulterium, inundauerunt.

Hæc sunt maxima & horrenda scelera, quibus Israelitæ, iram Dei, aduersus se prouocarunt, adeò, vt tandem litem ijs intendere voluerit. Quàm autem nostræ ætatis hominum mores, eorum similes sint, res ipsa, proh dolor, loquitur. Vbi enim veritas? vbi beneficentia? vbi verus Dei timor? Quid autem nunc vsitatius, quàm iurare, execrari, quod apud nos, pueri, priùs penè discunt, quam loqui nôrunt, mentiri, dolis ac fraudibus inuicem circumuenire, quod etiam ingenij laudem

habet,

habet, occidere, adulterari! Hæc ita nunc ſunt familiaria, vt propemodum in mores abyſſe, ac pro virtutibus haberi videantur. Quod autem addit Propheta:

Et ſanguines attingunt ſanguines.

Significat non ſolùm cædes, fuiſſe in iſto populo frequentiſsimas, ita vt vna aliam exciperet: Sed grauiſsima quæq; ſcelera, ijs fuiſſe familiariſsima, ita vt vbiq; obuerſaretur horribilis facies ſcelerum, quod, quàm verè ad noſtra hæc tempora quadret, quotidiana experientia notum eſt.

Cùm autem Propheta, hanc concionem, ad totum populum Iſraeliticum, non ad aliquam duntaxat eius partem habuerit, cogitemus etiam omnibus nobis, eandem hodie proponi, qui in ijſdem, cum ipſis, ſceleribus hæremus, ne quis ex hoc numero, ad quos hæc concio pertinet, ſeſe eximat. Neq; enim hic, homicidij, furti, adulterij tantum inſimulantur, quales hodie ad furcas & alia ſupplicia trahuntur: ſed etiam, qui dignitate & opibus, præ alijs ſunt conſpicui, quemadmodum exclamat Eſaias cap. 1. Principes tui ſunt latrones, & ſocij furum.

Sed

Sed quæ tandem pœna eos manet, qui omni timore Dei deposito, in quæuis scelera sese furenter prouoluunt? Eam demonstrat Propheta, in tertia parte, quæ nunc breuiter explicanda restat.

DE TERTIA
Parte.

Propterea lugebit terra, & excindentur omnes habitatores eius, vná cum bestijs agri, & volucribus cœli, quia & pisces maris deficient.

Hæc est tristißima & grauißima pœna, quam Propheta Israelitis, propter grauißima eorum scelera, denunciat: & Hieronymus, hunc locum enarrans, refert hanc pœnam, accidisse populo Israelitico, quando decem tribubus, in captiuitatem abductis, & habitatore sublato, bestiæ quoq; & volucres cœli, & pisces maris deficerent, iramq; Domini, etiam muta elementa sentirent: Cùm autem de similibus, sani homines eodem modo iudicent, faciles coniecturæ ex ÿs, quæ olim acciderunt, de horum temporum peccatis & pœnis sumi possunt. Necesse autem est nos fateri, non solùm iam antea enumerata scelera,

verum

Si has iustißimæ iræ Diuinæ pœnas, securi contempserimus, metuendus certè, etiam nobis erit, finalis tandem interitus: Sin autem non alieno solùm, sed & proprio malo edocti, seria nos pœnitentia, ad Deum conuerterimus, ostendet se Deus nobis misericordem, qui commeritas pœnas à nobis clementer auertet, nosq; omni benedictionum genere affatim cumulabit, quemadmodum sequente concione, Deo volente, audiemus.

2.

CONCIO SECVNDÆ *Diei.*

Oseæ 14.

Euastabitur Samaria, quoniam rebellauit DEO suo. Per gladium cadent, paruuli eorum allidentur, & prægnantes eius discindentur.

Conuertere Israel ad DOMINVM Deum tuum, quoniam corruisti propter iniquitatem tuam. Accipite vobiscum verba, & conuertimini ad DOMINVM, & dicite ad eum: Omnem aufer iniquitatem, & benefac nobis, & reddemus vitulos labiorum nostrorum, Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus, neq; dicemus vltra operibus manuum nostrarum: Dij nostri. Quia per te, misericordiam consequitur pupillus.

Sanabo auersionem eorum, Diligam eos mea sponte, quoniam furor meus auersus est ab eo. Ero Israel tanquam ros, & florebit tanquam rosa: Figet radices suas sicut Libanus: Diffundentur rami eius, & erit sicut olea pulchritudo eius, & odor eius sicut Libani: Qui sub vmbra eius sedent recreabuntur: Alentur frumento, & sicut

vitis

vitis florebunt: Memoriale eius sicut vinum Libani.

ENARRATIO.

Vdiuimus heri seuerißimam Oseæ concionem, quà Israelitis, propter multiplicia eorum scelera, instißimam Dei iram, & grauißimas pœnas denunciat. Nec est priori dißimilis, hæc eiusdem Prophetæ concio, in cuius initio, Samariæ ac toti regno, propter istius populi pertinacem contumaciam aduersus Deum, propinquum exitium instare prædicit. Ne autem ad tam grauem comminationem, prorsus desperent, quasi nullus iam ampliùs locus misericordiæ, apud Deum relictus sit, hortatur eos ad seriam pœnitentiam, additis amplißimis promißionibus, de singulari Dei misericordia, erga eos, qui verà pœnitentia, ad eum confugiunt. Diuidamus igitur & hanc concionem in tres partes.

1. *Est grauißima comminatio.*
2. *Seria exhortatio ad pœnitentiam.*
3. *Amplißimæ promißiones, quibus verè pœnitentibus, gratuita Dei misericordia offertur.*

Deuaſtabitur Samaria, quoniam rebellauit Deo ſuo, per gladium cadent, paruuli eorum allidentur, & prægnantes eorum diſcindentur.

Grauißima eſt hæc comminatio, in qua Propheta primùm denunciat Iſraelitis, pœnam ipſis impendentem: Deinde pœnæ cauſam oſtendit.

Quod pœnam attinet, ea certè eſt, quà nulla alia, cogitari poteſt atrocior, videlicet Samariæ & totius regionis extremus interitus, qui etiam pòſt ſecutus eſt, annis plus minus quinquaginta, quando Salmanaſſar, Rex Aſſyriorum, Samariam, quæ metropolis erat regni, triennio obſeſſam, expugnauit, regemq; Oſee vinctum in carcerem conieeit, ac decem tribus Iſrael, in Aſſyriam captiuos abduxit, quemadmodum teſtatur hiſtoria, quæ recitatur 2. Reg. 17. & 18.

Vt autem, hæc tam grauis comminatio, altiùs eorum animis inſideat, magiśq; ea terreantur, tam profani verbi Dei contemptores, exaggerat eam Propheta, ab hoſtium crudelitate, qui nulli, neq; ætati, neq; ſexui, parſuri

ſuri eſſent. Q. D. Non ſatis erit, ciues Samariæ, & incolas totius regionis, ab hoſtibus miſerè trucidari: Sed, quod dictu eſt horribile, etiam paruuli eorum allidentur, & prægnantes diſcindentur. Quanta autem miſeria fuerit, parentes intueri paruulos ſuos, in cunis adhuc vagientes, & a matris vberibus pendentes, ſaxis & parietibus illidi: grauidas mulieres, gladijs diſcindi, & fœtus ex earum viſceribus trahi: ac tandem poſt trienny obſidionem, tantam multitudinem hominum, proprijs ſedibus & fundis eiectam, in peregrinum regnum transferri, nemo niſi expertus, facilè crediderit, imò ne cogitarit quidem mens pia tantam calamitatem, quin maximè cohorreſcat.

Cauſam autem tam triſtis euerſionis regni Iſraelitici, aßignat Propheta, inquiens: Quoniam rebellauit Deo ſuo. Non igitur accuſabunt Deum iniuſticiæ, quaſi nimis graues pœnas, ab ipſis exigeret: Sed cogitabunt ſe iuſtas ſuæ rebellionis pœnas luere, qui Suum Deum, qui ſcilicet eos, in peculiarem populum ſibi delegerat, certoq; fœdere ſibi obſtrinxerat, tam ſceleſta ſua obſtinatione, in ſe concitarant.

Moueat igitur nos, hæc tam triſtis pœna Iſra-

na Iſraelitarum , vt ſeriò cogitemus, quam grauis & horrenda res ſit peccatum , quod non ſolùm in adultis, verum etiam in puerulis , tanta ſeueritate Deus punit. Si enim infantuli , & qui hanc lucem nondum aſpexerunt , tam horribiliter puniuntur, quid fiet adultis ? quid fiet ſenibus , qui tota vita , non deſtiterunt vindictam Dei in ſe prouocare ?

Viderunt plurimi, proximis annis, & adhuc , proh dolor , vident , tam horrenda ſpectacula , in Gallia , Belgio, & alibi paßim : Et fuerunt eiusdem crudelitatis ſpectatores , multi in Schania , durante bello Suetico : Interim tamen nos , nullis neq; comminationibus , neq; pœnis Diuinis emendati, ſeriò ad Deum conuertimur , quin magis corda noſtra obdureſcere , & quaſi callum obducere videntur , adeò vt verißimè in nos quadret , illud Ierem. 5. Domine , tu percutis eos, ſed ipſi non ſentiunt dolorem: affligis eos , ſed non emendantur : duriores ſaxis ſunt facies eorum, & nolunt conuerti.

Pudeat igitur nos tandem , tam ſceleſtæ noſtræ obſtinationis , & moti præſentibus & imminentibus periculis , cogitemus ſeuerißimam illam Christi comminationem , Lucæ 13.

etiam

etiam ad nos pertinere: *Nisi pœnitentiam egeritis, Omnes similiter peribitis.* Nam & multitudo nostrorum peccatorum, & magnitudo periculorum, quibus undique cingimur, testantur Deum, gladium suum aduersus nos vibrasse, arcum suum tetendisse, telaque sua & sagittas parauisse, quas iam iam, in nos eiaculabitur, nisi ad eum conuersi fuerimus, quemadmodum grauiter minatur Dauid Psal. 7. Hæc autem conuersio, quomodo fieri debeat, in sequente parte, Propheta perspicuè docet.

Conuertere Iſrael ad Dominum Deum tuum &c.

Magna eſt diuina clementia & bonitas, qua miſeros peccatores grauiſſimis ſceleribus deformatos, tam benignè ſuffert. Cùm enim iuſtiſſimo ſuo iudicio, poſſet peccantibus præſentes pœnas irrogare: tamen non ſubitò effundit furorem iræ ſuæ, ſed differt pœnas, & homines, ad ſeriam pœnitentiam, blandiſſimè inuitat, non volens mortem peccatoris, ſed vt conuertatur & viuat, quemadmodum non ſolùm plurima ſacræ ſcripturæ teſtimonia, verùm etiam exemplum Niniuitarum, & narratio de ficu, Lucæ 13. euidenter teſtantur.

Eodem modo, etiam in hac concione, facit Propheta, qui grauiſſimæ comminationi, amicam exhortationem ad pœnitentiam ſubiungit, ne Iſraelitæ, propter peccatorum ac iræ Diuinæ magnitudinem deſperent, & à Deo prorſus deficiant: Sed vt agnita cùm propria miſeria, tùm gratuita Dei miſericordia, verà ac ſeria pœnitentia, ſe ad Deum conuertant.

Cùm igitur dicit: Conuertere Iſrael ad Dominum Deum tuum. *Primò, oſtendit*

miſer-

miserrimam esse hominis peccatoris conditionem, qui quam diu perseuerat in peccatis, magis magisq́ a Deo recedit, & propinquior fit Diabolo, quo nihil de misero peccatore, cogitari potest tristius. Deinde docet veram ac salutarem pœnitentiam, nihil aliud esse, quam conuersionem ad Deum, vt a quo hactenus, Israelitæ, peccatis suis indulgendo, se auerterant, ad eundem nunc, peccatis renunciando, sese conuertant. Postremò, particula, Tuum, *spem facit populo Israelitico misericordiæ consequendæ, quasi dicat: Ne metuas ad Deum reuerti, tanquam implacabilem, sed cogita illum esse Tuum Deum, qui te populum sibi elegit, ideoq́ singulari fauore & beneuolentia te complectitur, ne quid de eius misericordia dubites, modò ad eum conuersus fueris. Quomodo autem fiat ista conuersio, deinceps Propheta exponit.*

Ac primò docet, in vera conuersione, requiri seriam peccati agnitionem, ideo repetit hîc causam tantarum calamitatum, dum inquit: Quoniam corruisti propter iniquitatem tuam: *Vult enim Israelitas excitare, vt agnoscant malum suum, peccatum videlicet, vt eo agnito, discant ad Deum, tanquam præsentem ac vnicum opitulatorem confugere:*

Ideo subiungit: Accipite vobiscum verba, & conuertimini ad DOMINVM. *Q. D. Ne securè contemnatis, hanc tam grauem comminationem, ac salutarem exhortationem ad pœnitentiam: Nec sinite hæc verba, quæ iussu Dei vobis loquor, in ventos abire: sed agnoscite, & Dei iusticiam in puniendis peccatis & multiplicem vestram iniquitatem, propter quam ita grauiter corruistis, ut nisi benigna Dei manu erectis, nulla prorsus vobis sit resurgendi spes. Quàm diu autem homo, non seriò agnoscit peccatum, neq; tangitur vero sensu peccati, nunquam cogitat ad Deum reuerti, sed pergit peccata peccatis furenter cumulare, donec tandem in extremum exitium ruat. Deinde ostendit Propheta, fidem necessariam esse in vera conuersione, dum certam precandi formam, quà vtantur, ipsis præscribit. Neq; enim, nisi vera fide prælucente, eiusmodi precatio, à quoquam fieri potest. Nos singula eius precationis membra, quia singulare pondus habent, sigillatim videbimus.*

Omnem aufer iniquitatem.

Hoc est PRIMVM *precationis membrum, in quo omnium delictorum veniam petere iubentur, quod tacitè ostendit requiri in homi-*

homine verè pœnitente, agnitionem simul & confeßionem peccati. Qui enim peccata & quidem Omnia à se auferri petit, is certè agnoscit se, non vno aut altero, aut paucis etiam peccatis grauatum, sed sentit se ingente peccatorum mole oppressum esse: hancq; extremam suam miseriam, non dißimulat, sed apertè coram Deo confitetur, à quo solo, tanti oneris leuationem, certa fide petit, atq; expectat. Necesse est enim in vera agnitione & confeßione peccati, prælucere fidem, qua petitur & accipitur remißio peccatorum. Nam sine fide, inutilis est, seu agnitio, seu confeßio peccati, sicuti testantur tristißima exempla Saulis, 1. Sam. 15. Iudæ & aliorum. Vera autem agnitio & confeßio peccati, cum vera fide coniuncta, cernitur in Dauide, qui à Nathane, grauiùs de adulterio & homicidio accusatus, inquit: Peccaui Domino, moxq; audiuit lætißimam absolutionem à Propheta: Dominus transtulit peccatum tuum. 2. Sam. 12. Hanc confeßionem repetit Dauid, Psal. 32. Dixi, confitebor transgreßiones meas Domino, & tu remisisti impietatem peccati mei. Quàm Diu autem dißimulantur aut reticentur peccata, ingens dolor & tristitia oritur in animis hominum, sicuti dicitur in eodem Psalmo:

Quo-

Quoniam tacui, contabuerunt oſſa mea, dum rugirem tota die. Sequitur in precatione:

Et benefac nobis.

SECVNDVM precationis membrum, quo bona corporalia petuntur, Q. D. Domine, primùm recipe nos in gratiam: Deinde re ipſa teſtare, te nobis eſſe propitium, nempe externis beneficijs. Neq; enim ſimpliciter Deus recipit nos in gratiam, ſed re ipſa etiam oſtendit, non fruſtra ſe reconciliatum nobis eſſe, dum omni nos benedictionum genere cumulet. Sequitur præterea:

Et reddemus vitulos labiorum noſtrorum.

TERTIVM precationis membrum, quod requirit gratitudinem erga Deum, pro acceptis beneficijs. Vitulos enim labiorum vocat Propheta laudes, quas Deus à nobis requirit, quaſi præcipuum ſacrificium, quo ipſe delectatur, veluti Pſal. 50 Immola Deo ſacrificium laudis. Vult enim Deus agnoſci & prædicari ſua beneficia, quemadmodum in eodem Pſalmo præcipit: Inuoca me in die tribulationis, eripiam te, & honorificabis me. Ad hoc ſacrificium laudis, Deo reddendum, omnes

pij cum

pij cum Dauide obligantur, Psal 69. Laudabo nomen Dei cantico, magnificabo eum laudibus, & placebit Deo magis quàm taurus aut iuuencus, qui cornua producit & vngulas. Item Psal. 116. Tibi sacrificabo hostiam laudis, & nomen Domini inuocabo. Additur deinceps in precatione:

Assur non saluabit nos, super equum non ascendemus, neq; dicemus vltrà operibus manuum nostrarum: Dij nostri.

QVARTVM precationis membrum, admonet de noua obedientia, quæ in vera ac salutari pœnitentia necessariò requiritur. Notantur autem hic duo grauissima Israëlitarum peccata, quibus se in posterum renunciaturos promittunt, Peruersa videlicet fiducia humanarum virium, & horrenda Idololatria. Assur non saluabit nos. *Hoc est, posthac non sperabimus in Assyrijs, nec in equis, seu, non confidemus potentia Assyriorum, & apparatu bellico, quemadmodum hactenus fecimus, sed tibi soli adhærebimus. Nam qui neglecto vero Deo, spem suam & fiduciam collocant in humanis præsidijs, honorem soli creatori debitum, in creaturam impiè transferunt, quibus extremam maledictionem Hieremias denunciat,*

cap.

cap. 17. *Maledictus homo, qui confidit in homine, & ponit carnem brachium suum, & à Domino recedit cor eius: Contra verò, beatum, hoc est, Deo gratum & acceptum pronunciat, qui confidit in Domino, & cuius fiducia est Dominus. Et multorum exempla testantur, quantopere displiceant Deo, fœdera cum impijs inita, veluti Asæ, qui contra Baasa, regem Israël pugnaturus, fœdus inijt cum Benadab, rege Syriæ, 2. Paral. 16. Item confœderatio Iosaphat cum Ochozia, impio rege Israël, 2. Paral. 20. Velle autem Deum sibi soli ascribi omnem laudem victoriarum in bellis, testatur gloriosissima illa victoria Gedeonis, quæ recitatur, Iud. 7. Quàm malè etiam cesserit Dauidi, illa populi numeratio, ostendit 2. Sam. vltimum caput.*

Discamus igitur, acquiescendum esse, in solius Dei præsidio, & fugiendam esse, impiam fiduciam humanarum virium, quæ fallax est & ficulnea, sicuti dicitur, Psal. 20. Hi in curribus, hi in equis nos autem in nomine Dei nostri pugnabimus. Et Psal. 33. Non saluatur Rex, per multam virtutem, Gigas non saluabitur in multitudine virtutis suæ: Fallax equus ad salutem, in abundantia autem virtutis suæ non saluabitur.

Alte-

Alterum peccatum, quod Propheta vult Israelitas deprecari, est Idololatria, per quam intelligit, non solum cultum, qui exhibetur Dijs ficticijs, sed etiam quamuis impiam fiduciam, quà creatura creatori praefertur. Etsi autem nostri homines, hoc peccatum minimè agnoscunt, tamen eius quoq; se reos esse testantur ij, qui ad opes & diuitias cumulandas, vel quascunq; res alias, fœliciùs conficiendas, illicitis & prohibitis medijs vtuntur. Sequitur vltima particula precationis.

Quia per te, misericordiam consequitur pupillus.

QVINTVM precationis membrum, monet pœnitentes, vt veram animi humilitatem ad Deum adferant: Ideo præcipit Israelitis, vt omni humilitate sese coram Deo abijciant, agnoscentes se, veluti orphanos, omni ope & auxilio humano destitutos, à solius Dei misericordia pendere. Huic orphanorum numero, nos quoq; adiungamus, & seposita omni humana fiducia, ad Dominum confugiamus, nec quicquam dubitemus, quin nobis orphanis verè adiutor sit futurus, Psal. 10. Tibi derelictus est pauper, orphano tu eris adiutor.

Sed

Sed arduum est & difficile, hominem peccatorem, posse immensam hanc Dei misericordiam, certa & indubitata spe atq; fiducia apprehendere: Ideo audiendæ sunt dulcißimæ promißiones, quibus in sequente parte, Propheta miserum peccatorem, sensu iræ Dei & peccatorum oppressum, veluti manu porrecta erigit, eiq; paratißimum remedium, in Dei misericordia propositum monstrat.

DE TERTIA
Parte.

Sanabo auersionem eorum, diligam eos mea sponte, &c.

Hæ sunt dulcißimæ promißiones, consolationum plenißimæ, quibus ostendit Propheta, Deum paratißimum esse opitulatorem, omnibus ijs, qui omnem suam miseriam, in eius sinum effundunt, & ab eius tantum misericordiæ uberibus pendent.

Si igitur te terret, peccatorum tuorum multiplex deformitas, quæ veluti putrida vulnera fœtent in conspectu Dei: audi Deum, hic per Prophetam, medicas manus tibi porrigentem: Ego, inquit, sanabo auersionem eorum. Et apud Esaiam. cap. 43. Ego sum, ego sum ipse, qui deleo iniquitatem tuam &c.

Ne

Ne quis autem, propter ſuam indignitatem, hunc medicum formidet, promptam & gratuitam ipſis operam offert, inquiens, Diligam eos mea ſponte, *hoc eſt, Non propter aliqua ipſorum merita aut dignitatem, ſed tantum miſericordia motus, eos in gratiam recipiam. Et ne metuant ſibi à furore eius, dicit eum auerſum eſſe. Non enim in perpetuum contendet Deus, ſed humanis miſerijs verè afficitur, & furorem ſuum ab omnibus ijs ſubitò auertit, qui ſeria pœnitentia ad eum confugiunt, ſicuti exemplum Niniuitarum manifeſtè docet.*

Et ne quis de ampliſſimis hiſce Dei promiſſionibus dubitet, ſubijcit Propheta pulcherrimas ſimilitudines, quibus infallibilis earum veritas confirmatur.

Ero Iſraeli tanquam ros & florebit ſicut roſa.

Prima hæc ſimilitudo, à rore ſumta, oſtendit humanæ naturæ, ſterilitatem, quæ niſi rore cœleſti, verbo videlicet Dei, per Spiritum Sanctum irrigata fuerit, arida manet, neq; vllos fructus, pœnitentia dignos producit. Quemadmodum verò ros, ſata ac herbas recreat: Ita Spiritus S. per verbum Dei, hominum mentes ac corda recreat ac refocillat,

vt iam alacres reddantur, ad veros pœnitentiæ fructus proferendos, bona videlicet opera, in vera fide facta, quæ quauis rosa sunt fragrantiora.

Figet radices suas sicut
Libanus.

Quia rosa, propter radicis debilitatem, citò marcescit, ideo ne pij, in Dei gratiam recepti, cogitent hanc suam fœlicitatem, instar rosæ, citò perituram, addit alteram hanc similitudinem, à radicibus montis Libani desumptam, quà monstrat, tantam fœlicitatem piorum, stabilem futuram & diuturnam, non secus ac arbores, in monte Libani, proptr radices, quas altas agunt sub terram, magis sunt durabiles, nec impetu ventorum facilè deijciuntur.

Magna est hæc consolatio, Ecclesiam, quam Diaboli eorumq́ organa, tyranni & omnes impij, etiam hodie, funditus euertere conantur, quia fundata est in hac petra, qui est Christus, stabilem mansuram & firmam, aduersus quoscunq́ hostium insultus, ita vt ne portæ quidem inferorum aduersus eam præualeant, id quod etiam sequentibus similitudinibus Propheta docet.

Diffun-

Diffundentur rami eius, & erit sicut olea pulchritudo eius, & odor eius sicut Libani.

Tantum abest, vt Ecclesia, licet maximè oppugnatur, prorsus expugnetur, vt etiam maiora indies incrementa sumat, non secus ac arbor frondosa, ramos suos latè diffundit.

Et quanquam externa facies Ecclesiæ in hoc mundo, squalida sic & contempta, cœtus videlicet exiguus & abiectus, nulla gloria aut dignitate conspicuus: tamen coram Deo floret, qui eius decore, non aliter delectatur, quàm homines pulchritudine oleæ, aut odore montis Libani, in quo nascuntur arbores maximè odoriferæ, recreantur.

Qui sub vmbra eius sedent recreabuntur.

Est & hæc dulcis admodum similitudo. Quemadmodum enim homines vmbra teguntur ab æstu solis: Ita pij, qui in vmbra Dei sedent, hoc est, qui diuinis consolationibus sustentantur, sentiunt veram recreationem, quæ etiam grauißimos periculorum æstus, facillimè restinguunt. De hac vmbra loquitur Dauid, Psal. 17. & 57.

Alentur frumento.

Promiſsio eſt bonorum corporalium, de quibus etiam ſuprà dictum eſt. Deus enim ornat pios, & ſpiritualibus & corporalibus bonis, victu & alijs vitæ tolerandæ neceſſarijs, ſicuti dicitur, Eſaiæ 1. Si volueritis & audiueritis me, bonæ terra comedetis.

Et ſicut vitis florebunt.

Oſtendit etiam hæc ſimilitudo, magnam Eccleſiæ fœlicitatem, quæ licet hic ab impijs opprimi videatur, coram Deo tamen floret vt vitis, quæ non ſolùm latiſsimè ſeſe diffundit, verùm etiam fructum gignit ſuauiſsimum.

Memoriale eius ſicut vinum Libani.

Pij in hoc quidem mundo contemnuntur, & veluti reiectamenta abijciuntur, imò crudeliſsimè etiam, ac ignominioſiſsimè ſæpiùs mactantur: interim tamen, ſicut vinum Libani, odore eſt gratiſsimum, ita memoria piorum, Deo grata eſt, quam etiam alij conſeruabunt, eorum fidem, conſtantiam, patientiam ac cæteras virtutes prædicando, ſicuti dicitur Pſal. 112. In memoria æterna erit iuſtus. De impijs autem loquitur Dauid, Pſal. 9. Perdidiſti impium, nomen eorum deleuiſti in æternum, perijt memoria eorum cum ipſis.

Audi-

Audiuimus hactenus insignem hanc Prophetæ concionem, in qua, grauissimè primùm, minatur regno Israël, propter varias ac multiplices iniquitates: Deinde inuitat Omnes ad seriam pœnitentiam, proposita immensa Dei misericordia, quà Omnes, vera pœnitentia ad se confugientes, in gratiam recipit, fouet, conseruat: eosq; spiritualibus, & corporalibus bonis ornat.

Simus igitur sapientes, ac prudentes, sicuti in fine huius capitis, Propheta grauiter monet: Et cogitemus nos, etiam hodie audire Deum, per suos ministros, hisce regnis minitantem: Desolabitur Dania, desolabitur Norvegia, quia rebellarunt Deo suo, & corruerunt, propter iniquitatem suam. Metuamus seuerissimum Dei iudicium, & obtemperemus Deo, vocanti nos ad pœnitentiam: neq; desperemus propter multiplicia scelera, quibus iustissimam Dei iram, aduersus nos prouocauimus: sed ijs seriò renunciemus, nihil dubitantes, quin Deus, quæ eius immensa & ineffabilis est misericordia, nos in gratiam recipiat, ita vt liberrimus nunc ad eum nobis pateat accessus, qui per ac propter Filium suum, nos vera eum fide inuocantes, clementer exaudiat, sicuti die crastina, fauente Deo, audituri sumus copiosius.

CONCIO TERTIÆ Diei.

Pſalm. 61.

Xaudi DEVS clamorem meum intende orationi meæ.

A finibus terræ, ad te clamaui, dum anxiaretur cor meum, in petram excelſam deduc me.

Quia factus es ſpes mea, turris fortitudinis contra inimicos.

In habitabo in tabernacnlo tuo in ſecula ſperabo in velamento alarum tuarum.

Quoniam tu Deus exaudiſti orationem meam, dediſti hæreditatem timentium nomen tuum.

Dies ſuper dies Regi adijcies, annos eius vſq; in diem generationis & generatiouis.

Permaneat in æternum in conſpectu Dei, miſericordiam & veritatem para, quæ cuſtodiant illum.

Sic Pſalmum dicam nomini tuo in ſeculum ſeculi, vt reddam vota mea de die in diem.

ENARRATIO.

Ropositæ sunt proximis superioribus diebus, duæ insignes conciones, in quibus Oseas, veluti in speculo, tùm grauißimam iram Dei aduersus peccatum, tùm immensam & inexhaustam eiusdem misericordiam, erga omnes verè pœnitentes, conspiciendam proponit. Hac tam seria & graui doctrina commonefacti, exuscitemus nos, vt agnitis multiplicibus sordibus nostris, verè doleamus de commißis peccatis, & metuamus iustißimas iræ Diuinæ pœnas, quas peccata nostra meruerunt: Neq; tamen desperemus, vel ob peccatorum multitudinem, vel ob iræ Diuinæ magnitudinem: sed renunciantes omnibus peccatis, verà pœnitentia ad Deum accedamus, qui instar benignæ matris, omnes sordes nostras, precioso sanguine filij sui abluet, nosq; in gratiam recipiet, & in quibuscunq; periculis ipsum inuocantes, clementer exaudiet, sicuti regius Propheta Dauid, suo exemplo, in hoc breui Psalmo, euidenter declarat, quem docendi gratia in tres partes diuidemus.

1. Ostendit quænam in omni inuocatione, præcipuè sunt necessaria.

2. *Docet, Reges & gubernatores piorum precibus, Deo commendandos esse, & quid potißimum à Deo pro ipsis petendum sit.*
3. *Continet gratiarum actionem.*

DE PRIMA
Parte.

Exaudi Deus clamorem meum &c.

In hac prima parte Psalmi, quinq; primis versiculis comprehensa, tria potißimùm occurrunt, quæ in vera inuocatione requiruntur.

PRIMVM, est perseuerantia in precando. Licet enim Deus interdum non statim exaudiat inuocantes, sed differat aliquandiu auxilium: tamen mox desperandum non est de auxilio Diuino, neq; ab inuocatione desistendum: sed magis exuscitandi sunt animi, ad frequenter & euidenter orandum, sicuti hic Dauid aliquoties repetit precationem, verbis aliquantulum mutatis, & eo quidem feruore, vt etiam in clamorem erumpat. Licet enim precantes, plerumq; submißè loquantur, & clamor interdum magis sit in corde, quàm in ore precantis, etiam cùm vel ardentißima est precatio, sicuti testantur exempla Annæ, 1. Sam. 1. & Moysi, Exod. 14. Tamen vbi ma-

gnis & subitis periculis urgentur, precatio interdum fit ita vehemens ut etiam vocem attollant, & vociferentur: quemadmodum David, hic & alibi passim in Psalmis, precatur ut Deus clamorem suum exaudiat, & hic dicit se à finibus terræ, in quibus, à filio, regno pulsus, tristis & grauissimis doloribus obrutus oberrauit, ardentissimè ad Deum clamasse, ut eius solius ope & auxilio, sæuitia & persecutione hostium tutus conseruaretur, non aliter ac si in altissima rupe, omni vi humana inaccessa, collocatus esset.

In hoc Dauidis exemplum intuentes, discamus forti & infracto animo, in ardente inuocatione perseuerare, certa spe & fiducia expectantes auxilium diuinum, quod licet interdum differatur, nunquam tamen aufertur, sicuti monet Abac: cap. 3. Si moram fecerit, expecta eum, quia veniens veniet, & non tardabit. Et Christus ipse, hanc perseuerantiam in precando, pijs omnibus commendat, Lucæ 18. Est enim vis Deo grata, quando precibus piorum, quasi ulnis constrictus, captiuus tenetur, sicuti testatur, narratio de Deo & Moyse. Exod. 32.

SECVNDVM, quod in vera inuocatione requiritur, est ut ea ad solum Deum,

quibuscunq; tandem ingruentibus periculis, etiam ubi nulla apparent humana præsidia, dirigatur, quemadmodum ipſe præcipit, Pſal. 50. Inuoca me in die tribulationis tuæ &c. Et exemplum piiſsimi Regis Ioſaphat teſtatur 2. Paral. 20. Qui autem, vrgente aliqua neceſsitate, aliò confugiunt grauiſsimè Deum offendunt, ſicuti in heſterna concione dictum eſt pluribus.

TERTIVM, quod in vera inuocatione requiritur, eſt certa ſpes ſeu fiducia, qua inuocantes, toti in hunc Deum recumbant, eiusq; opem & auxilium, absq; vlla dubitatione, certò petant atq; expectent, ſicuti hic loquitur Dauid. Quia factus es ſpes mea. Ne autem hæc ſpes vacillet, ſed certa ſit & firma, obſeruanda ſunt pulcherrimæ ſimilitudines, quibus Dauid ſpei ſuæ certitudinem declarat, vt & nos inuocantes, iiſdem ſpem noſtram confirmemus.

PRIMA ſimilitudo ſumitur à turri. Sicuti enim turris facilè tuetur aliquem ab incurſionibus hoſtium: Ita qui ardente precatione ad Deum confugiunt, fortiter & intrepidè, inſultus hoſtium ſuſtinent: Turris enim Fortiſsima nomen Domini, Prouerb. 18.

ALTERA similitudo sumitur à tabernaculo. Quemad: enim qui in tabernaculum magni alicuius principis recipiuntur, ab aliorum iniuria tuti conseruantur: Ita quos Deus in suam tutelam recipit, ab aduersariorum iniusta vi & violentia potenter tuetur.

TERTIA similitudo sumitur à velamento alarum, quâ similitudine sæpe vtitur Dauid in Psalmis, veluti, 17. Sub vmbra alarum tuarum protege me. 57. Et in vmbra alarum tuarum sperabo. Et 91. Qui habitat in abdito altißimi, & in vmbra Omnipotentis commoratur. Hæc similitudo, cuius etiam in hesterna concione Propheta meminit, omnium est dulcißima, Quemadmodum enim pulli, latitantes sub alis gallinæ, conseruantur, ne eos vel imbres vel frigora, vel aues ijs insidiantes, lædant: Ita Deus omnes ad se confugientes, diuina sua protectione, à quibuscunq; periculis immunes conseruat. Hac similitudine Christus ipse delectatus est. Matth. 23. Quæ diuinam solicitudinem ac protectionem omnium euidentißimè pingit.

Quod

Quod ſequitur in quinto verſu : Quoniam tu Deus exaudiſti orationem meam &c. *Oſtendit Dauidem, memoria præteritorum beneficiorum, à Deo perceptorum, ſpem ſuam confirmaſſe, vt non aliter ſibi de fœlici liberatione à præſentibus periculis gratularetur, quàm ſi illa iam contigiſſet. Nihil enim hominem ad benè ſperandum de auxilio Dei, magis inuitat, quàm ſuperiorum beneficiorum recordatio. Ea autem beneficia, nominat Dauid hæreditatem timentium nomen Dei, hoc eſt, piorum omnium, quorum ea hæreditas eſt propria: Vera ſcilicet Dei agnitio, veræ doctrinæ poſſeſsio, lætitia in Deo acquieſcens, & ſpes futuræ vitæ. Hæc tanta tamq; incomparabilia bona, quæ antea à Deo perceperat, confirmant animum Dauidis, de auxilio diuino, certa ſpe atq; fiducia, in poſterum quoq; expectando. Diſcamus igitur, hoc Dauidis exemplo moniti, inter precandum, priora Dei beneficia in memoriam reuocare, vt eorum recordatione, de alijs ſimiliter impetrandis, ſpem noſtram confirmemus.*

DE SECVNDA *Parte.*

Dies ſuper dies regi adijcies, annos eius vſq; in diem generationis & generationis,

Perma-

Permaneat in æternum in conspe-
ctu Dei, misericordiam & veritatem
para, quæ custodiant illum.

Secunda pars Psalmi docet piorum subditorum esse, diligenter apud Deum, pro magistratu preces fundere, qui Dei minister est, ab ipso ordinatus, Rom. 13. & cuius beneficio, plurima bona ad subditos redeunt, quæ Paulus recenset 1. Tim. 2. Ideoq; seriò exhortatur, vt petitiones & gratiarumactiones, fiant pro omnibus hominibus, pro regibus & omnibus qui præsunt. Quæ autem præcipuè à Deo pro ipsis petenda sint, breuiter hìc à Dauide indicantur.

Primùm igitur rogandus est Deus, vt reges & gubernatores, qui hospites sunt & nutritij Ecclesiæ, diu incolumes & florentes conseruet, eorumq; gubernationem fœlicem & diuturnam reddat: Nam, vt in alijs rebus, ita quoq; in regnorum & aliorum officiorum administratione omnis plerumq; mutatio, periculosa esse solet, quemadmodum & sacræ & profanæ historiæ luculenter testantur. Quod autem hìc dicitur : Annos eius vsq; in diem generationis & generationis, *non de ipso Dauide, sed de eius posteritate, & ipso Christo, cuius typus erat Dauid, intelligendum est.*

Nam

Nam Dauid, & si ad extremam senectutem peruenit, mortuus anno ætatis 71. Vt scribitur, 2. Sam. 5. Tamen non excessit vnius hominis ætatem, nedum plures generationes: referendum igitur hoc est ad eius posteritatem, apud quam, iuxta promissionem Dauidi factam, 2. Sam. 7. mansit regia dignitas, vsq; ad Messiam, ex Dauidis semine oriundum, qui adueniens nouum regnum esset inchoaturus, duraturum à generatione in generationem, hoc est, in omnem æternitatem, cuius nullus vnquam futurus esset finis. Lucæ 1.

Deinde rogandus est Deus, vt pios reges, & quoscunq; gubernatores, ita regat in vita & vocatione, vt cogitent se habere Deum, præsentem omnium suarum actionum inspectorem, cui tanquam supremo ac summo magistratui, officij administrati rationem aliquando reddituri sunt. Quia verò conspectus, seu facies Dei in scriptura, etiam diligentem inspectionem, curam paternam & defensionem significat, monemur hac ipsa precatione, rogandum esse Deum, vt pios gubernatores clemente & benigna facie aspiciat, hoc est, eorum curam suscipiat,

foueat,

foueat , tueatur atq; defendat eos , aduersus iniustam vim & varia pericula , armet eos virtute & successibus , ne a suis hostibus opprimantur , adiuuet eorum gubernationem , vt subditis salutaris sit & Deo grata : breuiter , oculo suo eos regat , iuxta dulcissimam promissionem , Psalm. 32. Vt in tota sua gubernatione , Deum , cuius ipsi sunt vicarij , in conspectu habeant , vtq; omnia eò dirigantur , vt vera doctrina de Deo eiusq; beneficijs , sonet in Ecclesiis , vtq; ea pura & incorrupta , ad posteros transmittatur : vt vigeant honestæ leges & disciplina : omniaq; ad Dei gloriam , & communem subditorum salutem & vtilitatem referantur.

Postremò , quia reges & qui in eminentia aliqua sunt constituti , multis ac varijs insidijs , omni momento , præ alijs , sunt expositi , quæ nulla sapientia aut diligentia humana vitari possunt , sicut multarum illustrium personarum exempla , etiam hodiè testantur , quæ mirabiliter ab aduersariorum insidijs , singulari Dei bonitate detectis , seruatæ sunt : diligenter rogandus est Deus , vt pios reges , & gubernatores , propter suam mise-

misericordiam, & suarum promissionum veritatem, in suam tutelam recipiat, eosq; ab omnibus insidijs, & fraudulentis hostium suorum machinationibus, clementer tueatur atq; defendat.

Cùm autem hoc ipsum, etiam ad regum & gubernatorum personas, meritò referri debeat, nimirum vt & ipsi, misericordes sint & veraces: non minus & hoc assiduis precibus, à Deo contendendum est, vt reges & gubernatores hisce virtutibus instruat, quæ sunt præcipuæ eorum ornamenta. Non exercebunt iniustam vim & tyrannidem aduersus subditos: sed eos paterno amore complectentur, tuebuntur & defendent. Non debent esse vani, sed veraces, seruantes fidem & constantiam in promissis. Non decet Principem labium mendax, inquit Salomon, Prouerb. 17. Hæ virtutes maximè commendant reges, & omnes gubernatores: animos subditorum ipsis facillimè conciliant, & firmissima regum & regnorum præsidia sunt, sicut testatur Salomon, Prouerb. 20. Misericordia & veritas custodiunt regem, & misericordia stabilitur thronus eius.

DE TERTIA
Parte.

Sic

Sic Pſalmum dicam nomini tuo in ſeculum ſeculi, vt reddam vota mea de die in diem.

Epilogus Pſalmi, commonefacit nos, vt exemplo Dauidis, grati ſimus Deo, pro præſtitis beneficijs. Eſt enim gratiarum actio, præcipuus cultus, quem requirit Deus ab ijs, quibus benefecit, ſicuti ipſe præcipit, Pſalm: 50. Inuoca me in die tribulationis tuæ, eripiam te, & glorificabis me. Vtrunq; vult Deus, & inuocari tempore tribulationis, & agnoſci ſua beneficia, eaq; grata ſemper memoria celebrari, quemad: etiam hoc loco Dauid, ad Dei laudes, quæ per vota intelliguntur, ſine vlla intermiſſione deprædicandas, ſeſe aſtringit.

Hoc Dauidis exemplum etiam nos excitet, vt agnitis plurimis ac maximis beneficijs, quibus affatim à Deo quotidiè cumulamur pro ijs dignas gratias Deo agamus.

Ac primò quidem agnoſcamus ſingulare & maximum Dei beneficium, quòd lucem Euangelij ſui, in hiſce regnis & Ducatibus accenderit, & in tantis diſſidijs, docentes atq; diſcentes in Eccleſijs & Scholis, in vera concordia hactenus conſeruarit, pro hoc tanto tamq; immenſo Dei beneficio, gratias agamus Deo, eumq; ſerio & ardenter precemur, vt tantum bonum, perpetuum in hiſce regnis & Ducatibus

esse velit, utq; Ecclesiam suam, aduersus Diabolum eiusq; organa, quæ eam funditus delere conantur, potenter tueatur, defendat, conseruet.

Deinde agnoscamus præcipuum Dei donum esse, Regem & Principes tam pios & clementes, hisce regnis & Ducatibus à Deo datos, qui omnem curam, diligentiam & studium in eo ponunt, ut vera de Deo doctrina, in hisce regnis Ducatibus & prouincijs, purè ac syncerè tradatur: ut vigeant honestarum artium ac disciplinarum studia: ut docentibus in Ecclesijs & Scholis, honestis stipendijs prospiciatur, & discentium inopia, liberali & rege digna eleemosyna subleuetur: ut seruentur honestæ leges & iusta disciplina: ut retineatur publica pax & tranquillitas: ut subditorum animos, beneuolentia & fauore, magis quàm metu sibi conciliet: Hoc singulare Dei donum grati agnoscamus, & veris cordis gemitibus Deum oremus, ut eius Maiestatem, cum illustrißimis Principibus nostris, in tantis bellorum motibus, ac rerum penè omnium statu turbulentißimo, diu incolumem & florentem conseruet, eamq; ab omnibus aduersariorum insidijs clementer tueatur, donec tandem in placida & quieta senecta, regnorum administratione, optimæ ac veræ regiæ in-

giæ indolis filio, Christiano, tradita, lætus ex terreno hoc, in cœleste illud regnum emigret.

Hæc & alia innumera Dei beneficia, grata mente agnoscamus, & Deum toto pectore oremus, ut serenißimam Reginam nostram, regiamq; sobolem, cum illustrißimis Principibus nostris &, cum amplißimo totius regni ac Ducatuum Senatu, ac florentißima horum regnorum & Ducatuum nobilitate, omnibusq; incolis & subditis, quàm diutißimè in incolumi & fœlici statu conseruet: Auertat ab hisce regnis bellum, famem, pestem & quæcunq; alia mala, peccatis nostris debita. Mitiget præsentes & imminentes pœnas, quas iustißima ira Dei nobis minari videtur, ut in vero Dei timore, iugulatis omnibus peccatis, pacificè & tranquillè uiuentes, Diuinis benedictionibus læti ac gratis animis fruamur, Deumq; Patrem cum Filio & Spiritu Sancto, hic & in futura vita, perpetuis laudibus celebremus, AMEN.

ORDINATIO PRECAtionum, Epistolarum & Euangeliorum, quæ singulis Diebus recitabuntur.

PRIMAE DIEI Precatio siue COLLECTA.

OCh du gnedige vñ Barmhertige Godt vnd Vader / Wy armen Minschen kamen vor dyn Angesichte vnd bekennen van gantzem Hertten / vnse veelfoldige Sünde/ wormit wy dy vortörnet vnd erwecket hebben/ dinen rechtferdigen Thorn/ wrake vnd straffe auer vns / Wy bidden dy demödichlick / Och gnedige Vader / dat du mit vns nicht willest ins Gerichte gahn / mit vns ock nicht na vnsen Sünden vnd diner strengen Rechtuerdicheit handeln / Sondern willest dy gnedichlick auer vns erbarmen / vnd midden in dinem Thorn / an diner vederliken gnade vnd Barmhertichett gedencken / darmit wy nicht entliken vorderuen mochten / Du willest vns alle vnse Sünde gnedichlick vorgeuen / Vnd help vns vormiddelst dinem hilligen Geiste/ dat wy van Sünden vnd boßheit mögen affstahn/ vnd vns alletydt na dinem willen vnd befehl jegen Gott vnd Minschen schicken / dat wy mögen geneten diner guden Gauen vnd Benedyunge / beide tho Water vnd Lande / Vnd also entliken mit dy salich blyuen / dorch dinen Einigen / vnd allerleuesten Söne JEsum Christum vnsern HEren / AMEN.

LOCO EPISTOLAE, Oseæ 4.

Audite verbum Domini &c.

EVANG: Lucæ 3.

Initium. Dicebat ergo ad turbas,
Finis. Omnis ergo arbor.

SECVNDAE DIEI
Collecta.

ALmechtige Ewige Barmhertige Godt/ vnd gnedige Vader / de du so gnedich vnd Barmhertich bist/ dat du nicht wilt lest einiges Sünders Dodt / sonder dat he sick bekere vnd leue / Wy bekennen vnsern groten vngehorsam / vnd andere vnser veeluoldige auertredinge vnd Mishandelinge/wor dorch wy van diner gnaden / vnd vnder dinen groten rechtuerdigen Thoren gefallen syn. Wy bidden dy o gnedige Vader / dat du vnse Herten mit dinem hilligen Geiste willest rören/dat wy vns möchten früchten/vor der grimmicheit dines Tornes / vnd ernstlick vordreth vnd leth wesen hebben / auer vnse menichuoldige Sünden. Bekere vns tho dy/ vnd betere vnse sündlike Leuen / dat wy dy alle tydt gehorsamen / als vnsem leuen Vader/dat wy in dinem fruchten leuen / vnd diner güde Gödtliken vnd Vederliken Gauen / beide Geistlick vnd Lyfflick geneten mögen/ Vmme dines Einigen vnd geleueden Söns Jesu Christi vnsers HEren willen / AMEN.

LOCO EPISTOLAE
Oseæ 14.

Deuastabitur. Samaria &c.

EVANG: Lucæ 13.

Initium, Aderant autem quidam.
Finis, Omnes similiter peribitis.

TER-

Collecta.

O Ewiger gnediger vnd Barmhertiger Godt / allerleueste Vader / Wy dancken dy dat du dorch dine vnuthsprecklike Gudicheit / hefft begauet / disse Ryke / Förstendöme vnd Lande / mit dinem Hilligen Salichmakenden Worde / vnd Christliken Godtfrüchtigen Auericheiden / vnd mit velen andern dinen vnuthsprecklikẽ / veeluoldigen Gauen vnd Woldaden / so du vns noch dageliken bewysest. Wy bidden dy demödichlick / O gnedige Vader / du willest nicht vmme vnser groten vndanckbarheit willen / solcke dine Gauen vnd Segen van vns nemen / sonder dorch dine Vederlike güdicheit gnedichlick bewaren vnd vormehren. Du willest dyn Hillligest Salichmakendes Wordt / vnd dines Wordes Dener in Christliker einicheit / vnd gemeinschop gnedichlick erholden. Du willest gnedichlick ansehn / vnsern gnedigen Könick / Könick Fredrichen / Vnd vnsern G. Först. vnd Heren Hertzogen Fredrichen / tho sampt S. F. G. Frow Moder / Heren Gebrödern vnd Schwestern / vnd se alle erholden / dorch dine Gödtlike beschüttinge vnd bescherminge / Du willest K. Köng: Mayt: vnd F. G begauen / mit Wyßheit vnd Vorstandt / vnd allen anderen Könicklikẽ vnd Förstliken dögenden / Du willest ock gnedichlick bewaren / de Dörchlüchtigeste Hochgebarne Förstin / vnd Frow Könnigin Sophia, Den Jungen erwelten Heren / vnd de andern K. Mayt. leuen Kindere / Vnd ock

de

de Dörchlüchtige Hochgebarne Förstinnen vnd
Frouwen / Hertzoginnen Christina thosampt
der Jungen Herrschop vnsern G. F. vnd He-
ren / Förstinnen vnd Frewlin / Dat se mit allen
Dennemarckischen vnd Norwegischen Rykes
Reden / ock der Förstendomen Schleßwig vnd
Holstein etc. Reden / sampt allen vam Adel /
vnd allen Christliken Auericheiden vnd Vnder
danen / dorch dine Gödtlike beschüttinge vnd
bescherminge vor allem schaden vnd vngelü-
cke / vor Krych vnd Vpror / vor Pestilentz /
Hunger vnd dürer tydt / vnd alle andere woll-
vordenede straffe gnedichlick behödet werden /
Du willest alle ere Anslege vnd Rede / tho di-
nes Namens ehre regeren / Du willest vnserm
Gnedigsten Heren vnd Könige / ock vnserm
G. F. vnd Heren / ein lanckweriges gelückseli-
ges vnd fredesames Regiment geuen / Dat wy
mit allen K. Kön. Mayt. vnd F. G. Vnder-
danen / in einem röuwliken vnd fredesamen
Leuende / in aller Godtsalicheit vnd Ehrbar-
heit leuen mögen / Vmme dines Eingebaren
leuesten Sönes / Jesu Christi vnsers HEren
willen / AMEN.

LOCO EPISTOLAE,
Psalm: 61.
Exaudi Deus clamorem meum &c.

EVANG: Lucæ 18.

Initium. Dicebat autem & parabolam.

Finis. Quia citò faciet vindictam eorum.

A 5. Facie 1. Linea 26. Post vocem clementißimus addantur hæc verba, nec non Illustrißimus Princeps noster.
Item eadem, lege, intuentes.
Linea 27. lege afficiuntur.
Facie 2. linea 2. pro eius lege, eorum. pro agnoscit lege agnoscunt.
Linea 6. lege ordinauerunt.
Linea 8. post vocem Regnum adde & Ducatus.
Linea 12. Post vocem Regis adde ac Ducis.

